

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

**ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього
НАН України»**

**ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МОЛОДІ
НА ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ**

Науково-аналітична записка

Львів 2021

На основі розробленого методичного підходу до оцінювання впливу міграції молоді на розвиток і капіталізацію людського потенціалу регіону в науково-аналітичній записці висвітлено результати його апробації, представлені практичні рекомендації щодо вирішення міграційних проблем, характерних для областей Карпатського регіону України.

Науково-аналітичну записку підготували: д.е.н., с.н.сп. *Біль М.М.*, д.е.н. *Мульська О.П.*, к.е.н. *Бараняк І.Є.*, к.е.н. *Махонюк О.В.* (відділ проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів), к.е.н. *Карп'як М.О.* (відділ регіональної економічної політики).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОБЛЕМИ

Однією з найбільш загрозливих тенденцій для України є депопуляція населення. За період 2000-2021 років його загальна чисельність скоротилась на 15 %, а осіб віком 15-34 роки – майже на 30 %.

Депопуляційні процеси в Україні посилює зовнішня еміграція. Українське суспільство утвердилось як високомобільне, формуючи одну з найпотужніших діаспор у світі (за різними оцінками – від 8 до 20 млн осіб). Україна декларує право на мобільність населення у Конституції, долучившись до Загальної декларації прав людини ООН, інших міжнародних норм, тому не може обмежувати міграційні процеси, але вимушена реагувати на загрози шляхом реалізації міграційної політики, базованої на превентивних засадах.

Молодь є найбільш мобільною категорією населення. Нерегульована міграція молоді має сильніший вплив на економіку і суспільство, ніж міграція старших вікових груп. Тому серед пріоритетних напрямів державної політики України питанню регулювання міграції молоді має приділятися значно більше уваги.

Натомість в Україні до нині не сформована система інформаційно-аналітичного забезпечення аналізу міграції населення, зокрема молоді. Офіційна державна та регіональна статистика не фіксує усі факти прибуття і вибуття у рамках зовнішньої міграції. Поширеною є ситуація, коли виїзд громадян України на постійне проживання за кордон здійснюється без офіційного звернення до органів влади. Відсутня практика реєстрації причини виїзду громадян за кордон, що унеможливорює облік трудової й освітньої міграції населення. Відсутні моніторинг і прогнозування стану міграції молоді, відстеження її тенденцій, обґрунтування причинно-наслідкових зв'язків зовнішньої міграції і регіонального розвитку.

Суттєві прогалини міграційної статистики призвели до дисгармонізації систем обліку міжнародної міграції України та ЄС, неузгодженості національної і міжнародної статистичних баз даних, невідповідності вітчизняних понять у сфері міграції міжнародним стандартам. Така ситуація унеможливорює проведення якісних наукових досліджень. Дефіцит уніфікованої статистичної бази спричиняє викривлення реальних масштабів міграції та прийняття необґрунтованих рішень органами державної і регіональної влади.

Україна робить певні кроки на шляху вдосконалення міграційної статистики, але поки вони є недостатніми. У Стратегії державної міграційної політики на період до 2025 року одним з пріоритетних напрямів виділено удосконалення статистичного забезпечення. Також Україна розпочала формування єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами у проекції Єдиного державного демографічного реєстру. Однак рівень реалізації цього проекту залишається низьким, як і інтеграція даних між Єдиним державним демографічним реєстром і Державним реєстром актів цивільного стану громадян та іншими реєстрами. Недостатнім залишається рівень поширення і публікації даних міграції, результатів численних досліджень і мікроданих.

Відсутність якісних міграційних даних офіційної статистики є серйозною прогалиною, адже для того, щоб врегулювати ситуацію щодо міграційної мобільності молоді, в першу чергу має бути організований її моніторинг з охопленням освітньої і трудової міграції. Особливої уваги потребують статистичні вдосконалення у регіональному розрізі, адже більшість даних за областями України є відсутні. Міграція населення України має виразну регіональну специфіку, тому така ситуація є неприпустимою.

Наведені вище положення підтверджують актуальність рекомендацій щодо вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення регулювання міграції молоді України. Це особливо актуально для регіонів з підвищеним рівнем міграційної мобільності населення. Таким регіоном є Карпатський (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька області). Оцінювання впливу міграції молоді на людський потенціал регіону є важливим етапом формування моніторингу міграційної мобільності населення з комплексним розумінням її ризиків та загроз.

Основні проблеми міграційної мобільності молоді Карпатського регіону.

Необхідність дослідження міграційної мобільності молоді та її впливу на людський потенціал Карпатського регіону підтверджують наступні проблеми:

1. Високий рівень міграційного потенціалу молоді Карпатського регіону.

Наявність високого рівня міграційних намірів, а, відтак, значного міграційного потенціалу молоді регіону підтверджують дані соціологічних досліджень:

- близько 55 % студентської й учнівської молоді областей Карпатського регіону виявляє бажання постійного чи тимчасового виїзду за кордон, 40 % вже здійснювали певну підготовку до міграції (опитування ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (2019))¹;

- близько 60 % студентської молоді м. Львів виявляє бажання навчатись за кордоном (опитування Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» (2017))²;

- понад 70 % осіб віком 25-40 років м. Львів та Львівської області виявляє бажання поїхати в іншу країну з кращими умовами для праці чи навчання (2019)³.

2. Стрімке зростання освітньої, трудової і стаціонарної міграції молоді з Карпатського регіону.

За останні 5 років обсяги зовнішньої міграції населення з регіону зросли у 3 рази. Інтенсивність трудової еміграції є вищою в 10 разів за середньодержавне

¹ Міграційна активність населення Карпатського регіону України: тенденції, загрози, методи регулювання: наукове видання / за ред. д.е.н., проф. Т. Г. Васильціва. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2020. 128 с.

² Ключковська І., П'ятковська О. Міграційні настрої студентів в умовах візової лібералізації (опитування студентів НУ «ЛП» та НТУУ «КПІ»). Львів, 2017. 30 с.

³ Біль М. М. Просторова мобільність населення та її регулювання у контексті політики людського розвитку : Дис. ... доктора екон. наук : 08.00.07. Вінниця, 2019. 550 с.

значення і продовжує зростати: двократне зростання за період 2011-2019 років (з 36 до 70 випадків вибуття у розрахунку на 100 тис. населення)⁴.

Зростаюча міграція молоді Карпатського регіону посилюється високим рівнем міграційної мобільності населення регіону загалом: на Карпатський регіон припадає майже 50 % мігрантів з України (Львівська область – 17,0 %, Закарпатська область – 16,0 %, Івано-Франківська область – 11,0 %, Чернівецька область – 7,5 %); обсяги освітньої міграції молоді за період 2000-2018 років збільшилися у понад 4 рази⁵; у динаміці стаціонарної міграції (за показниками кількості вибулих осіб) у віковій структурі мігрантів частка осіб у віці 15-34 роки зростає з 48,7 % у 2010 році до 57,3 % у 2020 році.

3. Посилення негативного впливу міграції молоді на розвиток Карпатського регіону.

Зростаюча міграційна мобільність молоді постає серйозним ризиком для регіону:

- міграція молоді поглиблює депопуляційні процеси. Аналіз демографічної ситуації в областях Карпатського регіону за період 2010-2020 років вказує на негативні демографічні тенденції:

- чисельність молоді скоротилась на 16,3 %;
- частка молоді у населенні знизилась з 30,8 % до 26,1 %;
- кількість народжених дітей матерями у віці до 34 років скоротилась на 30,8 %;
- коефіцієнт шлюбності молоді скоротився на 29 %;

- зростаюча міграція молоді без проактивної державної політики призводить до безповоротних втрат людського потенціалу:

- за дослідженням CEDOS (2018) лише 9 % молоді, яка навчається у Польщі, планує повернутись в Україну⁶;
- за дослідженням ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» майже 40 % молоді з Львівської області, яка працює або навчається за кордоном, не планує повертатись в Україну (2021)⁷.

Потреба негайних дій: пріоритетні заходи регулювання міграції молоді Карпатського регіону.

Для усунення зазначених проблем міграційної мобільності молоді Карпатського регіону необхідно якнайшвидше реалізувати низку заходів, представлених у табл. 1.

⁴ Зовнішня трудова міграція населення (за результатами модульного вибіркового обстеження). Статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. К., 2017. 36 с.

⁵ Українське студентство за кордоном: дані до 2017/18 навчального року / CEDOS. URL: <https://cedos.org.ua/researches/ukrainske-studentstvo-za-kordonom-dani-do-201718-navchalnoho-roku/>

⁶ Українське студентство за кордоном: дані до 2017/18 навчального року / CEDOS. URL: <https://cedos.org.ua/researches/ukrainske-studentstvo-za-kordonom-dani-do-201718-navchalnoho-roku/>

⁷ Опитування проведене авторами цієї записки в рамках виконання гранту НАН України дослідницькими лабораторіями/групами молодих вчених НАН України «Міграційна мобільність молоді Карпатського регіону України: проблеми збереження та розвитку людського потенціалу» (№ д.р. 0121U110514).

Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення регулювання міграції молоді є основою для всіх подальших дій. Актуальним завданням є розуміння обсягів і тенденцій міграції молоді, а такої впливу даних процесів на саму особу-мігранта і регіон походження.

Таблиця 1

Пріоритетні заходи регулювання міграції молоді Карпатського регіону

Першочергові заходи	Кінцева ціль	Необхідність заходу
!!! Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення регулювання міграції молоді	Комплексний моніторинг міграційної мобільності молоді (оцінка потенціалу і міграції)	Об'єктивне розуміння міграційної ситуації
Створення при міграційній службі інформаційних центрів для консультування, юридичного супроводу з питань трудової та освітньої міграції	Системна інформаційно-роз'яснювальна робота щодо прав мігрантів	Підвищення довіри і взаємодії між владою та молоддю (мігрантами)
Забезпечення прозорості діяльності посередників на ринку міграційних послуг	Повна легалізація надання міграційних послуг високої якості	Соціальна відповідальність бізнесу в сегменті надання міграційних послуг
Проведення конкурсу бізнес-проектів та проектів соціального підприємництва для освітніх і трудових мігрантів	Реалізація регіональних програм освітньої рееміграції	Збереження демографічного, інтелектуально-трудоного потенціалу населення
	Реалізація регіональних інвестиційних програм для молоді з міграційним досвідом	Ефективне використання міграційних доходів Протидія безповоротним міграційним втратам
Створення регіональних альянсів закладів вищої освіти та міжнародних корпорацій	Організаційне забезпечення академічної мобільності	Підвищення конкурентоспроможності освітніх послуг в Україні
Підтримка створення українських закладів освіти за кордоном	Збереження осередків української діаспори за кордоном	Забезпечення єдності українського народу

Методичний підхід до аналізування міграційної мобільності молоді та її впливу на людський потенціал регіону.

Здійснення моніторингу міграції молоді, формування регіональних баз даних щодо її характеристик потребує розробки *методичного підходу до аналізування міграційної мобільності молоді та її впливу на людський потенціал регіону* (у даному випадку береться до уваги зовнішня міграція).

Методичний підхід передбачає реалізацію трьох етапів:

- (1) побудова емпіричного показника міграції молоді (врахування варіативної частки зовнішньої міграції населення різних вікових груп);
- (2) оцінювання впливу зовнішньої міграції молоді на розвиток та капіталізацію людського потенціалу особи-мігранта (особистісний вимір);

(3) моделювання впливу міграції молоді на соціально-економічний розвиток, зокрема сферу зайнятості, ринки праці, та демографічну ситуацію (регіональний вимір).

Другий етап оцінювання впливу міграції молоді на людський потенціал потребує якісного аналізу з проведенням спеціального соціологічного обстеження. Розрахунок рівня розвитку і капіталізації людського потенціалу на основі результатів соціологічного опитування з використанням методу середніх зважених величин запропоновано здійснювати у розрізі складових людського потенціалу (табл. 2). Оцінювання капіталізації людського потенціалу мігранта передбачає виявлення впливу міграції на доходи і майновий стан.

Таблиця 2

Оцінювання впливу міграції
на людський потенціал молоді

Складові людського потенціалу	Питання соціологічного обстеження
Фізіологічна складова (фізичне здоров'я)	Вплив міграції на здоров'я
Психологічна складова (набуті характеристики характеру)	Вплив міграції на емоційний стан (тривожність, переживання, стрес)
Інтелектуальна складова (генетично закладені здібності людини, рівень їх використання і розвитку)	Вплив міграції на знання і навички Вплив міграції на поведінкові якості (організованість, стресостійкість, активність, лідерство, комунікабельність і т. д.)
Освітньо-кваліфікаційна складова (рівень знань і кваліфікації)	Вплив міграції на освіту (рівень, кваліфікація)
Соціальна складова (соціальні контакти)	Вплив міграції на соціальний статус (відчуття поваги й власної гідності, значення в суспільстві)
Культурна складова (цінності, традиції)	Вплив міграції на спосіб життя (відпочинок, відвідування кіно, театру, спортзалу, церкви і т. д.)
Оцінювання капіталізації людського потенціалу мігранта	Вплив міграції на доходи Вплив міграції на майновий стан

Особливості розвитку і капіталізації людського потенціалу молоді з міграційним досвідом: приклад Львівської області.

З метою часткової апробації запропонованого методичного підходу (другого етапу) у жовтні-листопаді 2021 року було проведене соціологічне опитування молоді з міграційним досвідом у Львівській області.

Цільова група – особи віком 18-35 років. Кількість респондентів – 191 особа.

Основні характеристики респондентів: вік – 44,5 % 30-35 років, 31,4 % 25-29 років, 24,1 % 18-24 роки; стать – 54,5 % жінки, 45,5 % чоловіки; сімейний стан – 51,8 % одружені, 48,2 % неодружені; освіта – 71,7 % з вищою освітою, 18,3 % професійною, 9,9 % базовою середньою.

Структурно-динамічні характеристики респондентів:

- загальна тривалість перебування за кордоном – 33,0 % 5 і більше років, 29,3 % близько 3-х років, 25,7 % до 1 року, 7,9 % до 1 місяця;

- частота міграції – 51,8 % один раз, 18,8 % один раз на декілька років, 15,2 % декілька разів на рік, 11,5 % у середньому один раз на рік, 2,6 % щомісяця;

- основні країни перебування – 34,3 % Польща, 12,0 % Німеччина, 6,8 % Франція, 6,3 % Італія, 4,2 % Чехія, 3,7 % Австрія та ін.;

- легальність працевлаштування – 53,9 % повністю офіційно, 16,2 % неофіційно, але з дотриманням усіх норм, 12,0 % офіційно, але з порушенням певних норм, 7,3 % неофіційно і з порушенням норм;

- характер праці – 44,0 % фізична різноманітна, 20,4 % розумова з прийняттям власних рішень, 15,2 % розумова виконавча, 9,9 % фізична важка, монотонна.

У рамках опитування респонденти оцінювали як вплинула міграція на розвиток їх людського потенціалу та які активи у формі доходів і майна вона принесла. Середні оцінки представлено на рис. 1. Структуру відповідей наведено в додатку А.

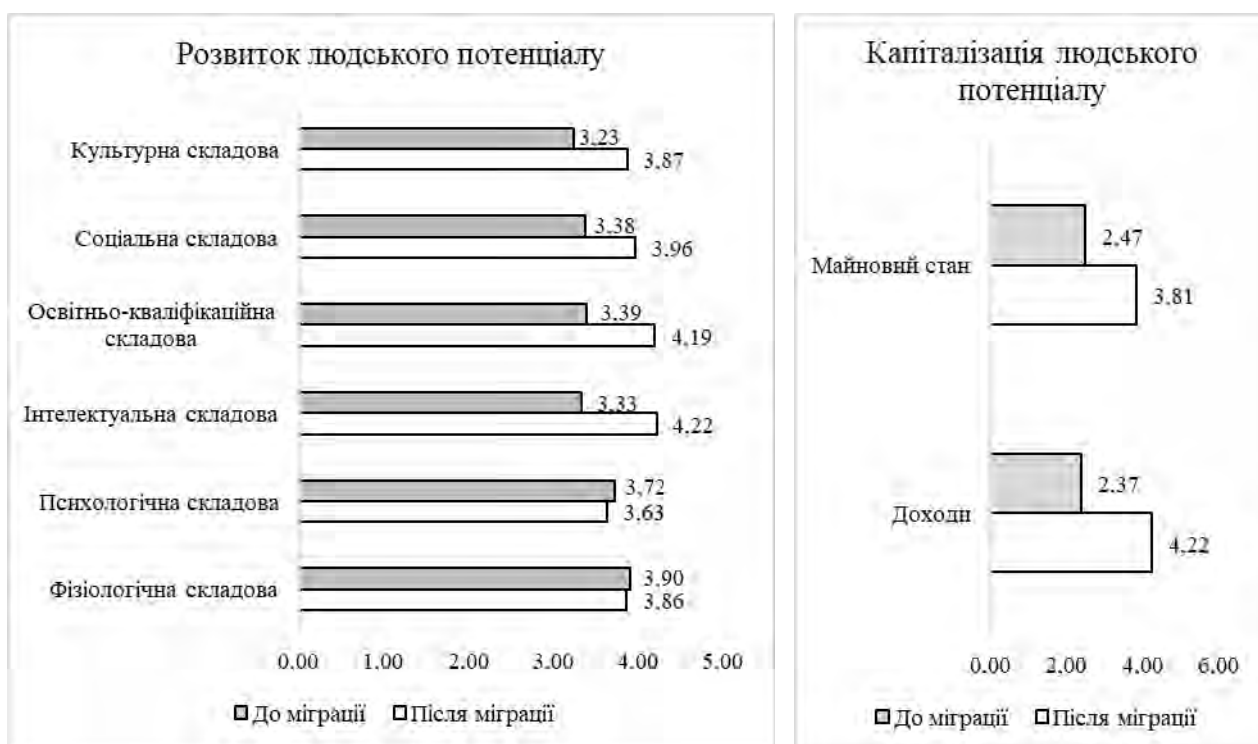

Рис. 1. Середні оцінки розвитку і капіталізації людського потенціалу молоді до і після міграції, бали⁸

Примітка: оцінка здійснювалась від 1 (мінімальний) до 5 (максимальний) балів.

Результати опитування щодо розвитку людського потенціалу показали, що міграційний досвід має негативний вплив на психічне і фізичне здоров'я молоді.

⁸ За результатами соціологічного обстеження молоді з міграційним досвідом, жовтень-листопад 2021 року, Львівська область.

На решту складових міграційний досвід впливає позитивно, особливо на розвиток інтелектуальної і соціальної складових (рис. 2). Це означає, що умови міграції дозволяють молоді отримувати нові знання і навички, більш ефективно використовувати інтелектуальні можливості. У той же час виявлений інший деструктив, який знижує рееміграцію молоді: з відповідей респондентів лише 21,4 % переконані, що досвід міграції дозволяє в Україні працювати на кращих умовах та отримувати вищу заробітну плату, 28,6 % – що частково.

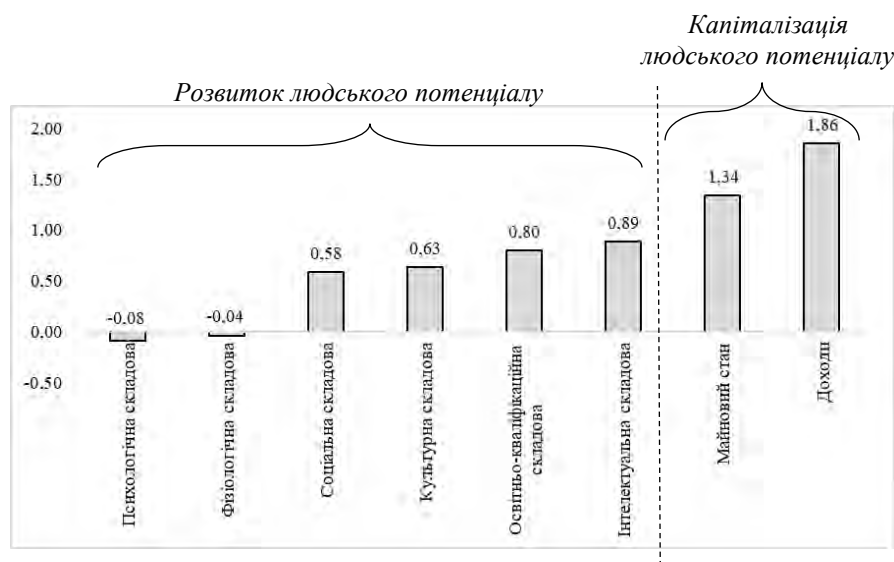

Рис. 2. Різниця в оцінках розвитку і капіталізації людського потенціалу молоді до і після міграції, бали⁹

Примітка: оцінка здійснювалась від 1 (мінімальний) до 5 (максимальний) балів.

Міграція за результатами оцінювання створює можливості розширення соціальних контактів. Нові комунікаційні і транспортні технології послаблюють відчуття відстані з рідними. Окрім того, молодь часто мігрує осібно, не маючи сім'ї або ж усією сім'єю. Тому якщо раніше соціальна складова людського потенціалу знижувалась в умовах дистантних сімей, то для сучасної молоді дана проблема не є настільки актуальною.

Що стосується капіталізації людського потенціалу, то значне зростання доходів та покращення майнового стану для молоді з міграційним досвідом є очікуваними.

Відповіді на суміжні запитання підтверджують, що основним мотивом міграції залишається матеріальний. Негативно, що міграція поки не сприймається як можливість кращого працевлаштування на батьківщині. Також залишається високою частка осіб, які не планують зараховувати свій міграційний досвід до страхового стажу для пенсійного забезпечення в Україні: з результатів опитування лише 8,9 % респондентів планує подавати свій страховий стаж, отриманий за кордоном, у Пенсійний фонд України, оскільки вважають це своїм правом, 21,4 % планує, але не знає як це робиться.

⁹ За результатами соціологічного обстеження молоді з міграційним досвідом, жовтень-листопад 2021 року, Львівська область.

У цілому результати оцінювання впливу міграції на розвиток і капіталізацію людського потенціалу підтверджують позитивні наслідки на особистісному рівні. Проте вплив міграції молоді на регіон походження і державу в цілому є негативним, особливо у випадку безповоротності міграції та неефективному використанні здобутих міграційних активів (знань, досвіду, фінансів) після повернення на батьківщину.

Рекомендації органам державної влади щодо вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення регулювання міграційної мобільності молоді Карпатського регіону.

Запропонований методичний підхід доцільно апробувати на рівні усіх регіонів України, що дозволить здійснити комплексний аналіз міграційної мобільності молоді з оцінюванням її впливу на людський потенціал (розвиток vs втрати). Апробація методичного підходу потребує першочергової підтримки з боку центральних органів державної влади – Комітету Верховної Ради України з питань молоді і спорту, Міністерства соціальної політики України, Міністерства освіти і науки України, Державної міграційної служби України, Державної прикордонної служби України, Державної служби статистики України, регіональних органів державного управління.

З метою усунення методичних прогалин і формування на цій основі комплексного моніторингу міграційної мобільності молоді Карпатського регіону необхідно реалізувати наступні *інструменти та засоби* вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення регулювання міграції молоді:

1. Формування комплексної, повної і валідної статистичної бази структурно-динамічних характеристик зовнішньої міграції населення регіону:

- розширення повноважень регіональних відділень міграційної і статистичної служб щодо збору «дзеркальних даних» основних країн-реципієнтів;

- запровадження нових форм звітності (облікових листків) для регіональних управлінь Державної прикордонної служби України щодо мети перетину кордону та тривалості перебування мігрантів за кордоном;

- розширення співпраці у сфері обміну інформацією про кількість виїздів за кордон на тривалий період часу між регіональними відділеннями міграційної і статистичної служб з метою формування реєстру поточних трудових та освітніх мігрантів;

- здійснення альтернативного моделювання обсягів зовнішніх міграційних потоків і можливих наслідків інтенсифікації трудової міграції для економічної безпеки та сталого соціально-економічного розвитку регіону. Реалізація цього заходу вимагає залучення фахівців з науково-дослідних структур задля проведення економетричних досліджень.

2. Формування моніторингу міграційної мобільності задля забезпечення надійних і комплексних даних щодо міграції з відповідним організаційно-інституційним забезпеченням, що є однією з вимог Плану дій з лібералізації візового режиму, наданому Україні ЄС.

3. Створення загальнонаціональних і регіональних реєстрів громадян, іноземців та емігрантів (за досвідом країн ЄС), в яких дані агрегуються у бази за ознаками статевовікових особливостей, сімейного статусу, освітнього рівня, зайнятості, доходів, територій походження мігрантів, їх розселення тощо.

4. Організація збору статистики освітньої міграції. Наразі Міністерство освіти і науки України обліковує інформацію лише щодо освітніх іммігрантів. Таку ж практику слід поширити на освітніх емігрантів.

5. Проведення лонгітюдних регіональних вибіркового обстежень молоді на предмет їх добробуту, зайнятості, потенціалу міграції (за основу можна взяти методологію опитування «Молодь України» Міністерства молоді та спорту України).

6. Налагодження міжвідомчої співпраці щодо обміну, перевірки та доповнення статистичних даних між головними управліннями статистики областей Карпатського регіону з територіальними управліннями Державної міграційної служби України та Державної прикордонної служби України.

7. Створення аналітичних центрів у підпорядкуванні територіальних управлінь Державної прикордонної служби України, основним завданням яких має стати формування статистичних баз даних щодо обсягів перетину кордону українцями та іноземцями за різними ознаками – статевовіковими, метою поїздки (наразі практика реєстрації конкретних причин виїзду громадян за кордон відсутня, що унеможливорює облік трудової й освітньої міграції), тривалістю, регіоном походження та призначення.

8. Задля широкого представлення і поширення міграційних даних та забезпечення швидкого доступу до них видання міжвідомчих статистичних збірників під керівництвом Державної служби статистики України «Міграція населення», «Іноземне населення в Україні», де б публікувалася інформація державних статистичних служб, адміністративні дані про міграцію населення, отримані від прикордонної та міграційної служб.

Карпатський регіон з найвищим рівнем міграційної мобільності молоді в Україні може стати взірцевим для впровадження запропонованих практик з удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення регулювання міграції для інших регіонів.

Структура відповідей респондентів за питаннями оцінювання розвитку і капіталізації людського потенціалу¹⁰

Питання: Як вплинула міграція на Ваше здоров'я? Оцініть стан Вашого фізичного здоров'я до і після/під час міграції, де 1 – найгірший стан, 5 – найкращий.

Бали	До міграції, %	Після міграції, %
1	1,2	1,8
2	2,4	6,6
3	23,5	22,3
4	50,6	42,2
5	22,3	27,1
Всього	100,0	100,0

Питання: Як вплинула міграція на Ваш емоційний стан (тривожність, переживання, стрес)? Оцініть свій психологічний стан до і після/під час міграції, де 1 – найгірший стан, 5 – найкращий.

Бали	До міграції, %	Після міграції, %
1	2,4	4,2
2	7,8	13,9
3	22,9	19,9
4	49,4	38,6
5	17,5	23,5
Всього	100,0	100,0

Питання: Як вплинула міграція на Ваші психологічні якості – стресостійкість, організованість, комунікабельність, лідерство і т. д.? Оцініть рівень свого розвитку як особистості до виїзду і після/під час міграції, де 1 – найнижчий рівень, 5 – найвищий.

Бали	До міграції, %	Після міграції, %
1	2,4	2,4
2	13,3	6,0
3	36,7	8,4
4	38,6	52,4
5	9,0	30,7
Всього	100,0	100,0

Питання: Як вплинула міграція на Ваші знання і навички? Оцініть рівень Ваших знань, досвіду до і після/під час міграції, де 1 – найнижчий рівень, 5 – найвищий.

Бали	До міграції, %	Після міграції, %
1	1,2	0,0
2	13,9	0,0
3	47,0	7,8
4	32,5	44,0
5	5,4	48,2
Всього	100,0	100,0

Питання: Як вплинула міграція на Вашу освіту (рівень, кваліфікацію)? Оцініть рівень Вашої освіти до виїзду і після/під час міграції, де 1 – найнижчий рівень, 5 – найвищий.

Бали	До міграції, %	Після міграції, %
1	1,2	1,8
2	13,9	1,8

¹⁰ За результатами соціологічного обстеження молоді з міграційним досвідом, жовтень-листопад 2021 року, Львівська область.

3	39,8	15,7
4	34,9	36,7
5	10,2	44,0
Всього	100,0	100,0

Питання: Як вплинула міграція на Ваш соціальний статус – відчуття поваги й власної гідності, значення в суспільстві? Оцініть зміну Вашого соціального статусу до і після/під час міграції, де 1 – найнижчий, 5 – найвищий.

Бали	До міграції, %	Після міграції, %
1	3,0	0,0
2	13,9	4,2
3	35,5	23,5
4	37,3	44,0
5	10,2	28,3
Всього	100,0	100,0

Питання: Як вплинула міграція на Ваш спосіб життя – відпочинок, відвідування кіно, театру, спортзалу, церкви і т. д.? Оцініть задоволення Вашим життям до і після/під час міграції, де 1 – найгірша оцінка, 5 – найвища.

Бали	До міграції, %	Після міграції, %
1	5,4	2,4
2	16,9	8,4
3	33,7	18,1
4	36,7	42,2
5	7,2	28,9
Всього	100,0	100,0

Питання: Як вплинула міграція на Ваші доходи? Оцініть рівень Ваших доходів до і після/під час міграції, де 1 – найнижчий рівень, 5 – найвищий.

Бали	До міграції, %	Після міграції, %
1	18,7	0,6
2	38,0	1,2
3	31,3	10,8
4	12,0	50,0
5	0,0	37,3
Всього	18,7	100,0

Питання: Як вплинула міграція на Ваш майновий стан, зокрема чи завдяки доходам від міграції Ви придбали нове житло або зробили ремонт у житлі, яке вже мали, можливо придбали автомобіль чи інші цінні речі? Оцініть рівень Вашого майнового стану до і після/під час міграції, де 1 – найгірший, 5 – найкращий.

Бали	До міграції, %	Після міграції, %
1	16,3	4,8
2	34,3	4,2
3	36,1	22,9
4	12,7	41,0
5	0,6	27,1
Всього	100,0	100,0